

Expliqueu amb una sola frase la idea o idees principals de cadascun dels textos següents de *Crear capacitats*, de Martha Nussbaum

Text 1

L'enfocament de les capacitats pot definir-se, provisionalment, com una aproximació particular a l'avaluació de la qualitat de vida i a la teorització sobre la justícia social bàsica. En aquest enfocament s'afirma que la pregunta clau que cal fer quan es comparen societats i s'avaluen conforme a la seva dignitat o a la seva justícia bàsiques és aquesta: què és capaç de fer i de ser cada persona? Dit d'una altra manera: l'enfocament concep *cada persona com una finalitat en si mateixa* i no es pregunta, només, pel benestar total o mitjà, sinó també per les oportunitats disponibles per a cada ésser humà. Està *centrat en l'elecció o en la llibertat*, ja que defensa que el bé crucial que les societats haurien de promoure per als seus pobles és un conjunt d'oportunitats (o llibertats substancials) que les persones després poden portar, o no, a la pràctica: elles trien. És, per tant, un enfocament compromès amb el respecte a les facultats d'autodefinició de les persones. És, decididament, *pluralista quant a valors*: sosté que les capacitats que tenen una importància central per a les persones es diferencien, qualitativament entre elles, i no solament quantitativament; també que no poden reduir-se a una sola escala numèrica sense ser distorsionades, i que una part fonamental de la seva adequada comprensió i producció passa per entendre la natura específica de cada una d'aquestes. Finalment, l'enfocament *s'ocupa de la injustícia i la desigualtat social arrelades*, i, en especial, d'aquelles faltes o omissions de capacitats que obeeixen a la presència de discriminació o marginació. Assigna una tasca urgent a *l'Estat i a les polítiques públiques*: concretament, la de millorar la qualitat de vida per a totes les persones, una qualitat de vida definida per les capacitats d'aquestes.

Text 2

Què són les *capacitats*? Són les respostes a aquesta pregunta: «Què és capaç de fer i de ser aquesta persona?». Per dir-ho d'una altra manera, són [...] «llibertats substancials», un conjunt d'oportunitats, habitualment interrelacionades, per triar i actuar. [...] La capacitat ve a ser, per tant, una espècie de llibertat: la llibertat substantiva d'assolir combinacions alternatives de funcionaments». Dit d'una altra manera: no són simples habilitats residents a l'interior d'una persona, sinó que inclouen, també, les llibertats o les oportunitats creades per la combinació entre aquestes facultats personals i l'entorn polític, social i econòmic. Per deixar clara la complexitat de les capacitats, jo em refereixo a aquestes «llibertats substancials» amb el nom de *capacitats combinades*. [...]

Evidentment, les característiques d'una persona [...] són summament rellevants per a les seves «capacitats combinades», però està bé de distingir aquelles d'aquestes últimes, de les quals no són més que una part. Aquests estats de la persona (que no són fixos, sinó fluids i dinàmics) són els que jo anomeno *capacitats internes*. Convé diferenciar-los, al seu torn, de l'equipament innat de cada persona: es tracta, més aviat, de trets i d'aptituds entrenades i desenvolupades, en molts casos, en interacció amb l'entorn social, econòmic, familiar i polític.

Text 3

Si la capacitat és una cara de la moneda, l'altra és el *funcionament*. Un funcionament és la realització activa d'una o més capacitats. Els funcionaments no tenen per què ser particularment actius ni «vigorosos» —per fer servir el mateix terme utilitzat per un dels crítics de la teoria—. Tenir bona salut és un funcionament, com també ho és el fet d'estar, tranquil·lament, estirat a la gespa. Els funcionaments són maneres de ser o fer que, al seu torn, venen a ser els productes o les materialitzacions d'unes capacitats.

A l'hora de comparar capacitats amb funcionaments, hauríem de tenir en compte que *capacitat* significa 'oportunitat de seleccionar'. La noció de *llibertat d'elecció* està, doncs, inscrita en el concepte mateix de *capacitat*. Per utilitzar un exemple de Sen, una persona que passa gana i una altra que dejuna tenen el mateix tipus de funcionament pel que fa a la seva nutrició, però no disposen de la mateixa capacitat, ja que la que dejuna és capaç de no dejunar, mentre que la famolenca ho és perquè no té cap més elecció.

Algunes perspectives polítiques neguen això, ja que afirmen que la manera correcta d'actuar d'un govern és fer que les persones tinguin una vida saludable, facin activitats que valguin la pena, practiquin la religió, etcètera. Nosaltres neguem això últim i diem que els objectius polítics apropiats són les capacitats i no els funcionaments, ja que són aquelles les que garanteixen l'existència d'un espai per a l'exercici de la llibertat humana.

Text 4

En definitiva, l'enfocament utilitarista infravalora la llibertat. Aquesta pot ser entesa com un mitjà per a l'obtenció de satisfacció i, en aquest aspecte, els utilitaristes i els teòrics de les capacitats podem coincidir, ja que també nosaltres subratllem la importància instrumental de la llibertat. Però la llibertat d'elegir i actuar és una finalitat a més d'un mitjà, i aquest és l'aspecte que l'actitud utilitarista convencional no pot captar. [...]

Existeix una gran diferència entre una política pública orientada a cuidar-se de les persones i una altra que pretengui respectar i protegir la llibertat d'elecció. Fins i tot en l'àmbit de la nutrició, on, inicialment, es podria pensar que la satisfacció és l'únic que ens interessa, podem veure que una política que es limiti a subministrar menjar a les persones en comptes de donar-los la possibilitat d'elegir en matèria d'alimentació serà insuficientment respectuosa amb la llibertat d'elles. Aquesta no deixa de ser, en el fons, una versió més de l'argument que la raó pràctica domina sobre tots els altres objectius perquè fa que la recerca de la consecució d'aquests estigui a l'altura del que dicta la dignitat humana.

Text 5

Una alternativa popular a l'enfocament utilitarista és la constituïda per un grup d'enfocaments que insta a una assignació igualitària (o més adequada des del punt de vista distributiu) dels recursos bàsics, entenent que la riquesa i la renda són recursos multiusos d'aquesta classe. [...] Anomenen aquesta proposta «enfocament basat en els recursos». [...]

Aquest programa tindria la virtut de preocupar-se molt per la distribució. Ara bé, també toparia amb formidables objeccions. Per començar, la renda i la riquesa no són uns bons indicadors representatius d'allò que les persones són realment capaces de fer i de ser. Cada individu té necessitats diferents de recursos per assolir un nivell similar de funcionament, i també té facultats i aptituds diferents per convertir recursos en funcionaments. [...]

La renda i la riquesa no són indicadors representatius adequats de la capacitat per funcionar en moltes àrees. Són, segurament, mesures especialment mal aproximades del respecte social, la inclusió i la no-humiliació. Les societats contenen, habitualment, grups que són, raonablement, rics, però que es troben exclosos socialment: era el cas dels jueus en l'Europa dels segles xviii i xix, o el dels gais i les lesbianes en el Estats Units d'Amèrica del segle xx. Encara que igualéssim la riquesa i la renda per complet, per a tots els individus, no ens deslliuràrem de l'estigma ni de la discriminació.

Text 6

L'enfocament de les capacitats complementa, en aquests sentits esmentats, el model convencional dels drets humans. Però també aporta crítiques de, com a mínim, algunes versions familiars d'aquest model. Una idea prominent en matèria de drets, molt comuna en la tradició política i judicial dels Estats Units d'Amèrica, és la que els entén com barreres davant la interferència de l'acció estatal: n'hi ha prou que l'Estat no s'immisceixi en els assumptes dels seus ciutadans i ciutadanes per tal que es considerin garantits els drets d'aquests i aquestes. L'enfocament de les capacitats, per la seva part, insisteix en el fet que tots els drets comporten una acció positiva per part del govern: aquest ha de donar suport, activament, a les capacitats de les persones i no tan sols abstenir-se de posar-los obstacles. [...] La sola idea de «llibertat negativa», que tan sovint s'esmenta a propòsit d'aquestes qüestions, és, senzillament, incoherent: totes les llibertats són positives, ja que expressen la llibertat de fer, o de ser, alguna cosa, i totes exigeixen la inhibició de la interferència d'altres.

Text 7

L'enfocament de les capacitats està estretament vinculat a la deontologia. [...] De fet, coincideix, amb els kantians, a afirmar que l'utilitarisme no atribueix la importància correcta a cada persona ni la idea de respecte per les persones. El principi segons el qual cada persona és una finalitat en si mateixa, [...] és una versió d'aquest deure de respecte a la humanitat com a finalitat en si mateixa (i de l'obligació consubstancial de no tractar-la com un simple mitjà) propugnat per Kant en el seu moment. [...]

Hi ha un altre sentit, tanmateix, en què l'enfocament de les capacitats pot ser entès com un parent del conseqüencialisme, entès, no directament, com una forma de conseqüencialisme polític i benestarista. I és que l'enfocament proclama que la manera correcta de jutjar si una situació política és adequada des del punt de vista de la justícia, consisteix a observar *resultats*: ¿Se satisfan i s'asseguren els drets fonamentals dels ciutadans i les ciutadanes? Aleshores, doncs, podria considerar-se com un *enfocament orientat a resultats*, a diferència dels *enfocaments procedimentalistes* pels quals solen decantar-se els deontologistes. [...] Quan analitzem una societat i ens preguntem si és, mínimament, justa, ens fixem en si ha aconseguit i ha assegurat les capacitats de cada un.